

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2022/72

Karar Sayısı : 2023/3

Karar Tarihi : 5/1/2023

R.G.Tarih-Sayı : 14/2/2023-32104

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 250. maddesinin (8) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen üçüncü cümlede yer alan "...objektif..." ibaresinin iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu nedeniyle yürütülen soruşturmada seri muhakeme usulünün uygulanması amacıyla düzenlenen talep yazısı üzerine açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 250. maddesi şöyledir:

"Seri muhakeme usulü

Madde 250 – (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:17/10/2019-7188/23 md.)

(1) Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

- 1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),*
 - 2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),*
 - 3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),*
 - 4. Gürültüye neden olma (madde 183),*
 - 5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),*
 - 6. Mühür bozma (madde 203),*
 - 7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),*
 - 8. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra),*
 - 9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268),*
- suçları.*

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı *Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.*

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı *Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.*

d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı *Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç.*

e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı *Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.*

(2) *Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir.*

(3) *Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*

(4) *Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.*

(5) *Dördüncü fıkra uyarınca sonuç olarak belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51 inci maddesine göre ertelenebilir.*

(6) *Bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilir.*

(7) *Bu madde kapsamında yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.*

(8) *Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında;*

a) *Şüphelinin kimliği ve müdafii,*

b) *Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,*

c) *İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,*

d) *İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*

e) *Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*

f) *İsnat olunan suç oluşturulan olayların özeti,*

g) *Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği,*

h) *Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri,*

*gösterilir. (Ek cümle:8/7/2021-7331/22 md.) Bu fıkraya aykırı olarak düzenlendiği, belirlenen yaptırımında maddi hata yapıldığı, yaptırım hakkında 231 inci veya Türk Ceza Kanununun 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında **objektif** koşulların gerçekleşmediği ya da teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmediği anlaşılan talep yazısı, eksikliklerin tamamlanması amacıyla mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir.*

(9) Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki (Değişik ibare: 8/7/2021-7331/22 md.) şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır.

(10) Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.

(11) Suçun iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz. (Ek cümle: 8/7/2021-7331/22 md.) Seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.

(12) Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.

(13) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz.

(14) (Değişik:8/7/2021-7331/22 md.) Dokuzuncu fıkra kapsamında mahkemece kurulan hükme itiraz edilebilir. İtiraz mercii, itirazı üçüncü ve dokuzuncu fıkralardaki şartlar yönünden inceler.

(15) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/6/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ahmet Hakan SOYTÜRK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Seri muhakeme usulü, ceza usul hukuku alanında alternatif çözüm yolu olarak ilk kez 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesinin yeniden düzenlenmesiyle ihdas edilmiştir.

4. Seri muhakeme usulü, anılan Kanun'da açıkça düzenlenen suçlarla sınırlı olmak üzere uygulanabilecek istisnai bir muhakeme yolu olarak öngörülmüştür. Kanun kapsamında seri muhakeme usulünün uygulanması için belirli şartların gerçekleşmesi gerekir. Kanun'un 250. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; aynı fıkranın (a), (b), (c), (d) ve (e) bentlerinde sayılan suçlarla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma evresi sonunda kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde söz konusu usulün uygulanacağı belirtilmiştir.

5. Soruşturma evresi, Kanun'un 2. maddesinde "...yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre..." olarak tanımlanmıştır. 160. maddeye göre suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenen Cumhuriyet savcısının kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek için derhal işin gerçeğini araştırmaya başlaması ve bu kapsamda tüm delilleri toplaması gerekmektedir. Benzer şekilde, seri muhakemeye tabi bir suçun işlendiği izlenimini edinen Cumhuriyet savcısının da maddi gerçeği araştırması ve delilleri toplaması gerekmektedir. Başka bir deyişle suçun seri muhakeme kapsamında kalması hâlinde Cumhuriyet savcısının soruşturma yapma ve delil toplama ödevi ortadan kalkmamaktadır.

6. Bu itibarla seri muhakeme usulü ancak soruşturma evresinin sonunda ve kamu davası açmaya yeterli şüphe elde edildiği durumda uygulanabilecektir. Kanun'un iddianame düzenlenmesi için 170. maddenin (2) numaralı fıkrasında aradığı yeterli şüphe şartı seri muhakeme bakımından da geçerli olup Cumhuriyet savcılığı tarafından yeterli şüphe elde edilemediği durumlarda seri muhakeme usulü uygulanmaksızın kamu davasının açılmasına yer olmadığına karar vermek gerekecektir.

7. Aksi takdirde Kanun'un 250. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarına göre Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir. Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.

8. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasına göre Cumhuriyet savcısı, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hususları gözönünde bulundurarak suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve şartları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.

9. Bu suretle belirlenen hapis cezasının (5) ve (6) numaralı fıkralara göre Cumhuriyet savcısı tarafından, şartları bulunması hâlinde 5237 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca seçenek yaptırımı çevrilmesi veya anılan Kanun'un 51. maddesi uyarınca ertelenmesi ya da 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesi uyarınca açıklanmasının geri bırakılması mümkündür.

10. Söz konusu Kanun'un 250. maddesinin (8) numaralı fıkrasında Cumhuriyet savcısının şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep

edeceği hükme bağlanmıştır. Talep yazısında hangi hususların yer alacağı aynı fıkra kapsamında belirtilmiştir.

11. Anılan fıkranın ikinci cümlesi uyarınca talep yazısı mahkeme tarafından incelenir. Mahkeme tarafından (8) numaralı fıkraya aykırı olarak düzenlendiği, belirtilen yaptırımda maddi hata yapıldığı, cezanın niteliğine uygun bir güvenlik tedbirinin belirtilmediği veya yaptırım hakkında cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesi, ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması talep edildiği durumlarda talep edilen bireyselleştirme yöntemlerinin objektif şartlarının oluşmadığı tespit edildiği takdirde talep yazısı eksikliklerin tamamlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir. Söz konusu cümlede yer alan "...objektif..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

12. Cezanın bireyselleştirilmesi yöntemlerinden biri olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanabilmesi için Kanun'un 231. maddesi uyarınca varlığı aranan objektif şartlar; hükmolunan cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası olması, suçun Anayasa'nın 174. maddesinde güvence altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlardan olmaması, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm edilmemiş olması, yargılamaya konu kasıtlı suçun, sanık hakkında daha önce işlediği başka bir suç nedeniyle verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim süresi içinde işlenmemiş olması, suçun işlenmesi sebebiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi ve sanığın hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini kabul etmiş olmasıdır. Sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması için yalnızca objektif şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda mahkemece kanaate varılması şeklinde subjektif bir şart da öngörülmüştür.

13. Cezanın bireyselleştirilmesi yöntemlerinden bir diğeri olan cezanın ertelenebilmesi için 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca varlığı gereken objektif şartlar, hükmolunan cezanın ilke olarak iki yıl veya daha az süreli hapis cezası olması ve sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmasıdır. Cezanın ertelenebilmesi için sanığın suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması ise erteleme şartını oluşturmaktadır.

14. Cezanın bireyselleştirilmesi yöntemlerinden biri de cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesidir. 5237 sayılı Kanun'un 50. maddesine göre cezanın seçenek yaptırıma çevrilebilmesi için öngörülen objektif şart, hükmolunan cezanın kısa süreli -bir yıl veya daha az süreli- hapis cezası olmasıdır. Subjektif şart olarak ise mahkemece suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığı ve suçun işlenmesindeki özellikler gözetilecektir. Bilinçli taksirle işlenen suçlar hariç olmak üzere taksirli suçlarda uzun süreli hapis cezaları da diğer koşulların varlığı hâlinde adli para cezasına çevrilebilecektir. Kanun koyucu anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının zorunlu olarak seçenek yaptırıma çevrileceğini düzenlemiş ve bu konuda mahkemeye subjektif yönden bir değerlendirme yapma yetkisi tanımamıştır.

15. Seri yargılama usulünde Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen talep yazısıyla şüpheli hakkındaki cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesi, ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması talep edildiğinde bu talep yazısının iadesinin gerekip gerekmediği konusunda

mahkeme, anılan bireyselleştirme yöntemlerinin itiraz konusu kural uyarınca yalnızca objektif şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini denetleyebilecektir.

B. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; nihai karar makamı olan mahkemenin Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen talep yazısını ancak belirli hususlar yönünden denetleyebildiği, bu hususlar yönünden kanuna aykırılık veya bir eksiklik tespit etmediği durumlarda hâkimin talepte belirtilen yaptırım doğrultusunda hüküm kurması gerektiği, cezanın bireyselleştirmesine ilişkin subjektif şartları değerlendirme yetkisinin mahkeme yerine Cumhuriyet savcısına verilmesinin ve Cumhuriyet savcısının bu yetkisinin denetlenememesinin yargı yetkisinin mahkemelerce kullanılması ve yargı bağımsızlığı ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 9., 138. ve 140. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesi yönünden de incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 9. maddesinde "*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır*" denilmektedir. Anayasa'da yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı hüküm altına alınmakla beraber yargı işlevinin ne olduğu tanımlanmamıştır. Doktrinde yargı işlevi, genel olarak hukuki anlaşmazlıkların yargısal yöntemlerle çözüme kavuşturulması fonksiyonu olarak nitelendirilmektedir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 159).

19. Anayasa'nın anılan maddesinde, yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı ifade edilirken hâkimlerin görevlerini, yürütme ve yasama organları dâhil her türlü kurum ve kişinin baskısından uzak, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre yerine getirebilmelerini sağlamak için *bağımsız* olmaları kabul edilmiş; Anayasa'nın 36., 138. ve 140. maddelerinde ise bu konuda anayasal güvenceler getirilmiştir.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Adil yargılanma hakkı, bağımsız bir mahkemede yargılanmayı da güvence altına almaktadır.

21. Anayasa'nın "*Mahkemelerin bağımsızlığı*" başlıklı 138. maddesinde bağımsızlığın kapsamı "*Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler./Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz./Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz./Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.*" şeklinde belirlenmiştir.

22. Anayasa'nın 140. maddesinin ikinci fıkrasında ise hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev yapacakları hükme bağlanmıştır. Bu hükmün anlam ve kapsamı, Anayasa'nın 138. maddesinde düzenlenen mahkemelerin bağımsızlığının anlam ve amacının belirlenmesiyle açıklık kazanacaktır.

23. *Mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi*, yargının yasama ve yürütme başta olmak üzere her kişi ve kuruma karşı bağımsızlığını ifade etmektedir. Söz konusu bağımsızlık, yargılama fonksiyonunun gereği gibi yerine getirilmesi amacını gütmekte ve hukuk devleti ilkesinin bir gereğini oluşturmaktadır.

24. Öte yandan mahkemelerin bağımsızlığıyla hâkimlerin bağımsızlığı birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılması imkânsız ilkelere. Mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olduklarını ifade etmektedir. Yargının bir karakteri olan bağımsızlık, hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, hukukun öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan yansız ve özgürce karar verebilmesidir. Hâkimlerin görevlerinde bağımsızlıkları, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp adaletin dolaylı dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılması amacını gütmektedir. Bu nedenle mahkemelerin bağımsızlığı, insan haklarının ve özgürlüklerinin en etkin güvencesidir (AYM, E.2016/144, K.2020/75, 10/12/2020, § 26; E.1988/32, K.1989/10, 28/2/1989). Bu yönüyle Anayasa'nın 9. maddesi ile 138. ve 140. maddeleri arasında bağlantı bulunmaktadır (AYM, E.2020/35, K.2021/26, 31/3/2021, § 34).

25. Ceza muhakemesinin nihai amacı olan maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için yargısal yetkinin bağımsız mahkemelerce kullanılması gerekir. Bu kapsamda yargı yetkisinin etkin bir şekilde kullanımı için yeterli şüphe ile başlayan ceza muhakemesi sürecinde mahkemelere, herhangi bir kısıtlama olmaksızın vicdani kanaate göre maddi gerçeği ortaya çıkarma ve kesin hükme ulaşma imkânının sağlanması gereklidir. Ceza muhakemesinde son aşamada suçu ve faili tespit etme ve bireyselleştirme yapmak suretiyle ceza verme faaliyetlerinin bağımsız ve tarafsız mahkemenin yargı yetkisi içinde değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

26. Bu yönüyle yargı yetkisinin etkin kullanımı, bu yetkinin *karar verme* biçimindeki nihai faaliyetinin özgürce kullanılmasına bağlıdır. Bu nedenle hukuk devletinde hâkimin hakka ve hukuka bağlılığı sağlamasına engel olacak bir yönteme yer verilemeyeceği, aksine hâkime hukuksal gerçeği belirleyebilmesi için geniş imkânlar tanınması gerekir (AYM, E.1990/40, K.1991/33, 1/10/1991). Nitekim davada sonuca ulaşmayı sağlayan olguların varlığını, hukuka uygunluğunu son aşamada takdir edebilecek yegâne süje hâkimdir. Hâkimlerin görevlerini bağımsızlık içinde yapmalarını, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerini engelleyen takdir yetkisini ortadan kaldıran ve bu suretle yargı yetkisinin kullanılmasını kısıtlayan düzenlemelerin mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı ilkeleriyle bağdaşmayacağı açıktır.

27. Öte yandan Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da bir unsuru olan masumiyet karinesi, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmamasını teminat altına almaktadır. Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan anılan güvencenin mahkeme kararına işaret ettiği açıktır. Dolayısıyla bağımsız bir mahkeme tarafından verilen bir hüküm bulunmaksızın kişilerin suçlu kabul edilmesi masumiyet karinesi güvencesiyle de çelişebilir. Bütün bu hususlar gözetildiğinde kişinin suçluluğuna bağımsız mahkemece karar verilmesini öngören anayasal güvencelerin feragat edilebilir nitelikte olmadığı sonucuna varılmaktadır.

28. Nitekim Anayasa Mahkemesi, 31/3/2021 tarihli ve E.2020/35, K.2021/26 sayılı kararı ile 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesinin (9) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda*..." ibaresini seri muhakeme usulünde mahkemenin yargı yetkisini kısıtladığı gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir.

29. Anılan iptal kararı üzerine 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle, 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesinin (9) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*şartların*

gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda..." ibaresi "...şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda..." şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca 7331 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle, itiraz konusu kuralın da yer aldığı 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesinin (8) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi ihdas edilmiştir.

30. Kural, seri yargılama usulünde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheli hakkında cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesinin, ertelenmesinin ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının talep edildiği hâllerde mahkemenin Cumhuriyet savcısının bu yöndeki talebinin kabul edilebilirliğini incelediği aşamadaki denetim yetkisini anılan bireyselleştirme yöntemlerinin uygulanmasında yalnızca objektif şartların sağlanıp sağlanmadığına münhasır kılmaktadır. Bu durumda, mahkemenin bu aşamadaki denetim yetkisinin bireyselleştirme yöntemlerinin uygulanmasında yalnızca objektif şartların bulunup bulunmadığına münhasır kılınmasının bağımsız mahkemede yargılanmayla ilgili anayasal güvencelere aykırılık oluşturup oluşturmadığının incelenmesi gerekir.

31. Anılan maddenin kuralın da yer aldığı (8) numaralı fıkrasında cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesi, ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının objektif şartlarının denetiminin yanı sıra talep yazısının iadesine dair başkaca sebeplere de yer verilmiştir. Söz konusu sebepler ile bu sebeplerin varlığı hâlinde dosyanın Cumhuriyet başsavcılığına eksikliklerin giderilmesi amacıyla iade edildiği gözetildiğinde bu aşamada mahkeme tarafından işin esasının çözümüne dair bir yargılama işleminin yapılmadığı ve uyuşmazlığı nihai olarak çözecek bir kararın alınmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle doktrinde ara muhakeme ya da ön inceleme evresi de olarak adlandırılan iddianamenin iadesi kurumuna benzer bir düzenlemenin yapıldığı görülmektedir.

32. Talep yazısında maddenin (8) numaralı fıkrasında sayılan eksikliklerin bulunmaması hâlinde mahkeme (9) numaralı fıkra uyarınca işin esasını inceleyecektir. Bu bağlamda anılan fıkraya göre mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra seri muhakeme teklif ve kabulünün usulüne uygun yapıp yapılmadığını denetleyecektir. Mahkeme, anılan işlemlerin usulüne uygun yapıldığı, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere (4) ila (7) numaralı fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kuracaktır. Aksi takdirde mahkeme talebi reddedecek ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderecektir.

33. (9) numaralı fıkraya göre mahkemelerin hüküm evresindeki yetkilerinin yalnızca şekli denetimle sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemenin, seri muhakemenin şekli şartlarının olduğu, dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varması hâlinde dahi talep yazısında belirtilen yaptırıma hükmetmek zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu aşamada mahkeme daha hafif bir yaptırıma hükmedebileceği gibi (5) ve (6) numaralı fıkralara göre bireyselleştirme de yapılabilecektir. Anılan fıkralarda ise seçenek yaptırıma çevirme, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi *koşullarının* bulunması aranmıştır. Başka bir ifadeyle yalnızca objektif koşulların varlığı aranmamış, yargılama makamının takdir yetkisini de yansıtabilecek şekilde subjektif koşulların da denetimine imkân tanınmıştır. Bu kapsamda, cezanın bireyselleştirilmesine dair kurumlardan birinin subjektif şartlarının oluşmadığı kanaatine varması durumunda mahkemenin talep edilen bireyselleştirme kurumunun subjektif koşullarının oluşmama gerekçesini belirtmek kaydıyla daha hafif nitelikteki başkaca bir yaptırım uygulaması ve bu yönde hüküm kurması mümkündür.

34. Mahkûmiyetin mahkemece karara bağlanması şeklindeki anayasal güvence cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesinin, ertelenmesinin ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının subjektif şartlarının oluşup oluşmadığının ön inceleme aşamasında incelenmesini zorunlu kılmamaktadır. Bu bağlamda seri muhakeme usulünün belirli bir önem derecesinin altındaki ve kanunda tahdidi olarak sayılan suçlarla sınırlı olarak yargılama sürecinin kısaltılması, işlenen suçlara kısa süre içinde etkili ve orantılı bir karşılık verilerek bozulan kamu düzeninin yeniden sağlanması amacıyla ihdas edildiği gözetildiğinde, bu usulün uygulanma biçiminin suç ve suçlulukla mücadele bakımından kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu açıktır. Alternatif yargılama usullerinin ön inceleme/ara muhakeme şartlarının belirlenmesinde kanun koyucunun geniş takdir yetkisinin de olduğu gözönünde tutulduğunda, subjektif şartların bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinin esas inceleme aşamasında yapılmasının öngörülmesinde anayasal güvenceye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 9., 36., 138. ve 140. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 250. maddesinin (8) numaralı fıkrasına 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen üçüncü cümlede yer alan "...objektif..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 5/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2022/72
Karar Sayısı : 2023/3

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE